

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

САДОВСЬКА АЛЬОНА ОЛЕГІВНА

УДК 316:331.5-053.81(477)(045)

МОЛОДІ ІНЖЕНЕРИ НА РИНКУ ПРАЦІ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

22. 00.04 – спеціальні та галузеві соціології

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата соціологічних наук

Львів–2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник : доктор соціологічних наук, професор
Рущенко Ігор Петрович
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
професор кафедри соціології та політології

Офіційні опоненти: доктор соціологічних наук, професор
Подшивалкіна Валентина Іванівна,
Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова,
завідувач кафедри соціальної і прикладної психології

кандидат соціологічних наук, доцент
Лободинська Оксана Мирославівна,
Національний лісотехнічний університет України,
доцент кафедри соціології та культурології

Захист відбудеться «31» січня 2018 р. о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 35.051.26 Львівського національного університету імені Івана Франка за адресою: 79000, м. Львів, вул. Університетська, 1, ауд. 319.

З дисертацією можна ознайомитися у Науковій бібліотеці Львівського національного університету імені Івана Франка за адресою: 79005, м. Львів, вул. Драгоманова, 5.

Автореферат розісланий «29» грудня 2017 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Г. І. Кудринська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасний ринок праці в Україні характеризується низкою протиріч, що найбільше проявляється в диспропорціях відносно попиту та пропозиції робочої сили. Також досить парадоксальним є явище в сучасній економіці, коли на ринку існують вільні вакансії, але бракує кваліфікованої робочої сили. На наш погляд, диспропорції виникають через недосконалість механізмів ринку праці, зокрема, ринку праці молодих фахівців – випускників вищих навчальних закладів (ВНЗ) технічного профілю. У радянський період української історії молоді фахівці не потрапляли на ринок праці, існувала система планового працевлаштування випускників ВНЗ після отримання дипломів. Сучасний випускник у більшості випадків має самостійно працевлаштуватися. Зокрема, частина молодих інженерів не працюють взагалі або працевлаштовуються не за обраною навчальною спеціальністю. З іншого боку, існують інтереси працедавців, які шукають потрібних їм фахівців і також мають певні проблеми в системі набору персоналу. Отже, є соціальна проблема, яку можна сформулювати як оптимізація механізмів ринку праці молодих спеціалістів технічного профілю. Для розв'язання проблеми потрібні наукові дослідження, що можуть розкрити об'єктивну картину ринку праці молодих спеціалістів, щодо узгодження інтересів працівників і працедавців.

Ринок праці інженерних професій у 1990-ті роки зазнав суттєвих деформацій через скорочення попиту на інженерні кадри (результат соціально-економічної кризи) та реструктуризацію внаслідок нового етапу науково-технічного прогресу. Проте Україна залишається індустріальною країною, яка потребує інженерів різних спеціальностей та спеціалізацій.

Щороку вищими навчальними закладами України випускається близько сорока тисяч молодих інженерів, які далеко не відразу мають шанс працевлаштуватися за обраною спеціальністю. З числа випускників вищих навчальних закладів технічного профілю близько половини юнаків та дівчат працевлаштовуються за фахом упродовж року. У зв'язку з цим актуальними є питання щодо чинників, мотивів, обставин, які сприяють або перешкоджають працевлаштуванню випускників інженерних спеціальностей.

Молоді інженери на ринку праці є динамічною соціальною групою, яка поєднує молодь, котра закінчила ВНЗ технічного профілю, набула кваліфікацію «інженер» і намагається працевлаштуватися за обраною спеціальністю. Поведінка молодих інженерів на ринку праці в Україні залишається малодослідженою темою в соціології, що потребує подальших досліджень щодо оптимізації ринкових механізмів та процедур працевлаштування випускників вищих навчальних закладів технічного профілю. З огляду на це, існує необхідність комплексного дослідження наукових підходів до вивчення існуючих практик працевлаштування молодих інженерів на ринку праці та перспектив впровадження відповідних соціальних технологій. Також необхідно обґрунтувати методологію побудови інноваційних технологій працевлаштування молодих інженерів із використанням соціально-технологічного підходу.

Перші кроки в осмисленні різних аспектів проблем праці пов'язано з іменами філософів античності (Аристотель, Ксенофонт, Платон) та середньовіччя (Ф. Аквінський). Серед науковців, котрі першими звернули увагу на дослідження ринку праці, варто вказати А. Сміта, Д. Рікардо, Дж. Кейнса, К. Маркса. У ХХ – ХХІ ст. ґрунтовні розробки за темою ринку праці належать А. Пігу, Т. Парсонсу, П. Бурдьє, Дж. Мадурі, Д. Катлеру, Т. Хосчкі, Дж. Джонсону, Р. МакДоналду, К. Шахаю, С. Стайкоурису, П. Віллісу, Б. Галуху, В. Покасю, А. Топіліну та ін. Перші праці українських дослідників, які торкалися поведінки випускників вищих навчальних закладів на ринку праці, з'явилися ще за часів колишнього СРСР, у т.ч. цю проблему висвітлювали В. Паніотто, В. Осовський, В. Чорноволенко та ін. Дослідженню ринку праці присвячували свої праці українські науковці, серед яких О. Амбражей, О.Грішнова, І. Геращенко, Н. Коваліско, Е. Лібанова, В. Онищук, В.Подшивалкіна, Л. Семів, У. Садова, М. Шаленко та ін.

Проблеми молодого фахівця на ринку праці вивчають низка вітчизняних науковців, зокрема, до них належать: О. Балакірева, З. Бараник, О. Біліченко, О. Бірченко, М.Блажко, О. Борюшкіна, І. Василенко, О. Волкова, Б. Галух, С. Гриценко, С. Гринкевич, В. Даньків, О. Дідьківська, Б. Довжук, В. Жукова, К. Зайцева, Т. Збрицька, М. Корчун, В. Кравченко, О. Кулачко, Л.Лісогор, О. Лободинська, Н. Лук'янченко, Ю. Маршавін, В. Мізерний, І. Найда, Л. Сокур'янська, Г. Саппа, А. Уколова, Л. Хижняк, А. Хоронжий, А. Янішевська, Н. Якімова та ін. Проте, станом на сьогодні в науковому полі відсутнє комплексне дослідження процесу пошуку роботи на ринку праці молодими інженерами, що й актуалізувало проблематику нашого дослідження.

Наукова проблема полягає в суперечності між об'єктивною потребою обґрунтування концептуальних основ впровадження соціальних технологій на ринку праці та оптимізацією пошуку роботи за обраною спеціальністю випускниками вищих навчальних закладів технічного профілю (молодими інженерами).

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в межах науково-дослідної теми кафедри соціології та політології Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» «Розвиток сучасного українського суспільства: соціологічний та політологічний виміри» (номер державної реєстрації № 0115U00604).

Мета й завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є обґрунтування концептуальних основ впровадження соціальних технологій на ринку праці молодих інженерів щодо оптимізації пошуку роботи за обраною спеціальністю випускниками вищих навчальних закладів технічного профілю.

Поставлена мета зумовила необхідність розв'язання низки **завдань**:

- визначити сутність ринку праці загалом і сутність ринку праці молодих спеціалістів зокрема, на основі аналізу наукових джерел за обраною темою;
- здійснити теоретико-соціологічну інтерпретацію ринку праці молодих інженерів, використовуючи теорію соціального поля П. Бурдьє;
- дослідити орієнтації випускників ВНЗ технічного профілю щодо професійної кар'єри та власних дій на ринку праці;

– з’ясувати поведінку молодих інженерів на ринку праці на прикладі випускників Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (НТУ «ХПІ») та проаналізувати перспективи впровадження соціальних технологій щодо їхнього працевлаштування.

– обґрунтувати методологію побудови інноваційних технологій працевлаштування молодих інженерів із використанням соціально-технологічного підходу.

Об’єктом дослідження є молоді інженери на ринку праці.

Предметом дослідження є практики і процедури працевлаштування молодих інженерів, що трансформуються у відповідні соціальні технології.

Методи дослідження. У роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи наукового дослідження. Аналіз, синтез, узагальнення – для розкриття специфіки ринку праці загалом, і ринку праці молодих інженерів, зокрема. Метод моделювання використовувався для конструювання існуючих практик пошуку роботи і працевлаштування. Метод статистичного аналізу – для опису ринку праці України і працевлаштування молодих інженерів, зокрема. У рамках даного дослідження використано кількісні й якісні методи соціологічного дослідження випускників НТУ «ХПІ», також графічний метод наочного відображення результатів емпіричних досліджень.

Емпіричну базу дослідження складають матеріали авторських дослідницьких проектів: анкетне опитування – для з’ясування орієнтацій та очікувань студентів – випускників технічного ВНЗ щодо майбутнього працевлаштування та поведінки на ринку праці (n=250 осіб, 1 етап дослідження, який проводився у 2014 році; n=53 особи, 2 етап дослідження, який проводився у 2015 році), вторинний аналіз даних статистичних обстежень.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у концептуалізації теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо технологізації процесу пошуку роботи молодих інженерів на ринку праці України.

Вперше:

– розроблено методологічні основи двох соціальних технологій, які націлені на оптимізацію ринку праці молодих інженерів, а саме: покроковий алгоритм дій молодих інженерів в умовах ринку праці; обґрунтовано теоретичну можливість використання спеціалізованого мобільного додатку, який сприятиме налагодженню комунікації між центрами зайнятості та їх клієнтами – молодими інженерами;

– сформовано уявлення щодо девіантної поведінки молодих спеціалістів на ринку праці, зокрема тих випускників, які свідомо не працевлаштовуються за обраним фахом.

Удосконалено:

– поняття «молодий інженер», яке відображає не тільки факт отримання відповідної кваліфікації та набуття статусу молодого спеціаліста, але й спрямованість особистості на пошук роботи саме за інженерними спеціальностями;

– поняття «ринок праці молодих інженерів» із залученням теорії соціального поля, що в роботі визначається як окремих сегмент ринку праці

молодих спеціалістів, який включає специфічних агентів: з одного боку, випускників вищих навчальних закладів технічного профілю, які впродовж трьох років докладають зусиль, аби зберегти професійний статус та працевлаштуватися за спеціальністю, а з іншого, – працедавців, які згодні прийняти на роботу молодих спеціалістів за інженерними спеціальностями на конкурсних умовах.

Подальшого розвитку одержали:

– типологія найбільш поширених практик і технологій пошуку роботи молодими інженерами, зокрема запропоновано розрізняти «традиційні» й «інноваційні» методи пошуку роботи;

– оцінка тенденцій ринку праці інженерних кадрів, зокрема доведено на основі статистичних даних, що ринок праці інженерів має позитивний тренд, не зважаючи на внутрішні та зовнішні, економічні і політичні кризи; ринок праці інженерів має тенденцію до внутрішньої реструктуризації відповідно до найбільш динамічних напрямів науково-технічного прогресу; працедавці корегують свої очікування щодо компетентностей молодих інженерів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що теоретичні положення, висновки та рекомендації, розроблені автором і запропоновані в дисертації, можуть бути використані для оптимізації працевлаштування молодих інженерів на ринку праці України. Практична значимість дисертаційного дослідження визначається змістом запропонованої соціальної технології у формі моделей діяльності суб'єктів ринку праці. Пропоновані технології можуть використовуватися як окремими випускниками вищих навчальних технічних закладів, так і посередниками на ринку праці.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійним, завершеним дослідженням, у якому вирішується важливе наукове завдання щодо удосконалення пошуку роботи молодими інженерами на ринку праці України. Результати, висновки, пропозиції та рекомендації одержані автором самостійно.

Апробація результатів дисертації. Основні ідеї, положення та висновки дисертаційного дослідження були апробовані дисертантом у виступах на наукових і науково-практичних конференціях: Міжнародній науковій конференції «Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я» (м. Харків, 2013); Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми соціально-економічного розвитку підприємств» (м. Харків, 2013); Другому конгресі Соціологічної асоціації України (м. Харків, 2013); Міжнародній науково-практичній конференції «Научная дискуссия: Вопросы социологии, политологии, философии, истории» (г. Москва, 2014); Міжнародній науково-практичній конференції «Перспективи розвитку науково-практичних досліджень у сфері гуманітарних та суспільних наук» (м. Київ, 2014); Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми соціально-економічного розвитку підприємств» (м. Харків, 2014); Міжнародній науково-практичній конференції «Пріоритетні напрями розвитку суспільних наук у XXI столітті» (м. Херсон, 2015); Міжнародній науково-практичній конференції «Фактори та умови модернізації предмету досліджень представників суспільних

наук» (м. Дніпропетровськ, 2015); Urgent Issue of Education and Science in the Context of Globalization. Collection of Conference Papers of International Scientific-Practical Conference (с. London, 2015,); International scientific-practical conference. Actual questions and problems of development of social sciences: Conference Proceedings (с. Kielce, 2016); Міжнародній науково-практичній конференції: «Історичні, соціологічні, політологічні науки: Історія, сучасний стан та перспективи досліджень» (м. Херсон, 2016); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні питання, відкриття та досягнення в галузі суспільних наук» (м. Запоріжжя, 2017); Міжнародній науково-практичній конференції «Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я» (м. Харків, 2017).

Публікації. Результати дослідження представлено у дев'ятнадцяти публікаціях, із них шість – у збірниках, що входять до затвердженого переліку фахових видань, одна – у закордонному виданні та дванадцять – у збірниках конференцій, форумів, конгресів.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Обсяг основної частини дисертації – 260 сторінок. Список використаних джерел включає 323 найменування і займає 30 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено її зв'язок із науковими програмами, планами та темами, мету і завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, представлено апробацію результатів дисертації та публікації.

У **першому розділі** «*Теоретико-методологічні основи дослідження ринку праці України*» окреслено передумови формування ринку праці та проаналізовано підходи до його вивчення.

Представлено генезис дослідження ринку праці, що дало змогу визначити наступну історико-хронологічну рубрикацію:

1. Етап традиційного суспільства (праці Аристотеля, Ксенофонта, Платона, Ф.Аквінського, М. Лютера, Ж. Кальвіна). Аналіз праць філософів античності доводить, що поняття «ринку» у сучасному розумінні цього терміну в ті часи ще не існувало, хоча автори вже виділяли певні елементи ринкових відносин. Філософів цікавила, перш за все, праця як така в існуючій на той час системі господарювання.

2. На етапі раннього модерну XVII – XIX ст. (праці Т. Гоббса, А. Сміта, Д. Рікардо, К. Маркса) розглядалися проблеми, пов'язанні з соціальним порядком, та різновиди суспільного договору. Увага зосереджувалася на тому, що сама ідея людського суспільства припускає порядок і його протиріччя.

3. Перша половина XX ст. (праці М. Вебера, Дж. Кейнса, А. Пігу). Науковці вважали, що в умовах гнучкості заробітної плати повна зайнятість буде підтримуватися автоматично, оскільки зниження зарплати призведе до підвищення попиту працедавців на працю.

4. Етап другого модерну (праці Дж. Данлопа, Л. Ульмана, М. Фрідмена, Ф. Хайєка). Монетаристи впроваджують поняття «природного рівня безробіття», яке використовують для суспільства.

5. Сучасний етап (праці П. Бурдьє, С. Брю, П. Дерінгера, К.Макконнеллі, В. Паніотто, М. Піоре, В. Осовського, В. Чорноволенко, М. Фрідмена, Ф. Хаффнер). Дослідники даного етапу пояснюють відхилення від раціонального вибору у сфері зайнятості психологічними перевагами окремих індивідів; прагнуть пояснити такі стійкі відхилення дією соціальних інститутів, підтверджуючи їхню ефективність та функціональність; акцентують на ролі держави, яка має безпосередньо стимулювати створення робочих місць чи особливих форм зайнятості безпосереднім адмініструванням або розміщенням вигідних замовлень; зміною трудового законодавства й масштабів соціальної підтримки нижчих прошарків суспільства.

Встановлено, що соціологічне вивчення ринку праці може базуватися на різних методологічних традиціях, у т.ч. використовувати ідеї з арсеналів діалектико-конфліктологічного напрямку (марксизм і неомарксизм), функціоналізму, теорії обміну, культурологічного підходу.

У дисертації пропонується підхід, заснований на теорії сучасного французького соціолога П. Бурдьє. Ринок праці в цілому і ринок праці молодих інженерів, зокрема, розглядається як специфічне соціальне поле або соціальний підпростір, де відбуваються певні взаємодії, транзакції, рух трудових ресурсів і фінансового капіталу. Використовуються, традиційні для підходу П. Бурдьє, поняття «агенти поля», «практики», «конфлікт», «боротьба за капітал» тощо. Таким чином, ринок праці відповідно до методології Бурдьє постає не тільки як мережа економічних або соціальних відносин, а, передусім, як певного роду набір практик, властивих тим або іншим соціальним групам.

Молодих інженерів, які здійснюють пошук роботи на ринку праці, запропоновано виокремити за такими критеріями: 1) номінальні й демографічні ознаки; 2) інженерна спеціальність; 3) рівень затребуваності спеціальності на ринку інженерів; 4) особистісна спрямованість суб'єктів щодо пошуку роботи за інженерною спеціальністю.

У другому розділі *«Аналіз ринку праці молодих інженерів засобами емпіричної соціології»* здійснено аналіз даних авторських досліджень ринку праці молодих інженерів засобами емпіричної соціології, об'єктом яких були студенти і випускники НТУ «ХП».

Емпіричне дослідження включало два етапи. Об'єктом дослідження на першому етапі були старшокурсники трьох інженерних спеціальностей за суцільною вибіркою, на другому – ті ж самі особи, але вже через рік після закінчення ВНЗ. Отримані емпіричні дані використовувалися для авторської розробки інноваційних технологій ефективного процесу працевлаштування.

Здійснено аналіз очікувань та мотиваційних чинників студентської молоді щодо майбутнього працевлаштування з метою виявлення впливу університетської освіти на адаптованість молодих спеціалістів до умов ринку праці України. Програма експериментальної частини наведена у додатках до дисертаційної роботи.

На першому етапі за формалізованою анкетною було опитано 250 осіб, які навчаються на останньому курсі університету технічного профілю. Обробка статистичного масиву виявила певні актуальні тенденції. По-перше, доволі високий рівень задоволеності обраним інженерним фахом. По-друге, відносно високе відчуття готовності до практичної діяльності. Жоден з опитуваних не вважає себе зовсім не готовим до практичної діяльності за фахом. По-третє, переважаючою тенденцією є налаштованість випускників працювати за обраним фахом. «Так» на відповідне запитання відповіли 7% респондентів, «скоріше так» – 82%, «скоріше ні» – 9%, «ні» – лише 2%. Одночасно опитування виявило, як видно зі статистики, до 10% потенційних «девіантів». По-четверте, випускники досить високо оцінили рівень власної теоретичної підготовки. По-п'яте, жоден із 250 опитуваних не мав на момент проведення дослідження планів щодо відкриття власної справи. По-шосте, переважна більшість випускників оптимістично дивляться на можливості працевлаштування, хоча чіткого уявлення щодо дій на ринку праці та джерел отримання інформації дослідження не зафіксувало.

Аналіз даних першого етапу емпіричного дослідження схиляє до думки, що випускники з притаманним на загал молодим людям оптимізмом більш-менш впевнено дивляться на перспективи в умовах ринку праці, мають деякі завищені уявлення щодо якості академічної підготовленості до праці за фахом. Здійснено підсумки другого етапу, який включав повторне опитування тих, хто брав участь у першому опитуванні, а також проведення низки якісних інтерв'ю з молодими інженерами, після виходу на ринок праці України.

Другий етап розпочався через 1,5 року після першого опитування або через рік після закінчення навчального закладу. Він тривав півроку. За цей час вдалося повторно опитати 53 особи, а також узяти 12 інтерв'ю.

Щодо якості освіти, виявлені суттєві відмінності між думками студентів та випускниками ВНЗ, які мають практичний досвід. Кількісне опитування дало змогу виявити наступні тенденції: по-перше, за обраною спеціальністю на момент опитування працювало 40% респондентів; працевлаштовані на інженерній посаді, але не за навчальною спеціальністю – 21%; мали постійну роботу (повна зайнятість), але не за інженерним профілем – 21% опитуваних; перебували на тимчасових заробітках – 7%; за контрактом на проектній роботі – 4%; знаходяться в пошуках роботи – 7%. Очевидно, очікування випускників щодо майбутнього працевлаштування справдились лише частково. Якщо 90% випускників мали намір працювати за фахом, то фактично працюють лише 65%. По-друге, за результатами опитування більша частина респондентів зіткнулася з перешкодами при пошуку роботи. Жоден із опитуваних не зазначив, що легко знайшов роботу за фахом. По-третє, стосовно методів отримання інформації щодо вакансій, найдієвішим виявилася мережа Інтернет (38%), ЗМІ та рекламні видання (30%). Суттєві надії, що покладали студенти-випускники на центри зайнятості, в цілому не справдились. По-четверте, лише 4% осіб, працюючі за фахом, зазначили, що працевлаштувалися практично відразу після закінчення ВНЗ. 36% опитаних шукали роботу 3-4 місяці; 7% – 7-8 місяців; 4% – 5-6 місяців. По-п'яте, як і очікувалося, різні працедавці та фірми пропонують не

однакові умови щодо заробітку, графіку роботи, можливостей саморозвитку та кар'єри. Як з'ясувалося, більшість респондентів не задоволені вибором фаху і рівнем освіти.

Аналіз глибинних інтерв'ю і дані кількісного опитування дають підстави навести метафору «холодного душу», через який проходить переважна більшість випускників у перші місяці перебування на ринку праці. Вони усвідомлюють, що: працедавці можуть застосовувати власні критерії добору кадрів, які не зовсім співпадають з тим, до чого готувала вища школа; є суттєві пробіли у підготовці через структурну невідповідність навчальних програм вимогам виробництва та стану технічного прогресу; відсутність специфічних знань та навичок пошуку роботи та розуміння перших кроків на ринку праці, які ведуть до обраної мети.

У третьому розділі *«Технологізація працевлаштування молодих інженерів за обраною спеціальністю»* здійснено аналіз поточної ситуації на ринку праці інженерних кадрів та існуючих практик пошуку роботи випускниками технічних ВНЗ, а також запропоновано загальні пропозиції щодо технологізації працевлаштування молодих інженерів за обраною спеціальністю.

З'ясовано, що ситуація на ринку праці – це поточний стан попиту та пропозиції робочої сили на ринку праці, який характеризується певними тенденціями і трендами щодо зміни співвідношення попиту та пропозиції за різними сегментами. Серед основних чинників, що впливають на рівень зайнятості спеціалістів-випускників технічних ВНЗ, можна виділити: трудове законодавство, економічні чинники, форму власності, внутрішню і зовнішню міграцію, соціально-політичні фактори, якість освіти, затребуваність професій та демографічну ситуацію в країні.

У дисертації із залученням статистичного матеріалу виявлені загальні тенденції, які характеризують поточний стан ринку праці інженерів. Виявлено наступне: 1) стан зайнятості є тісно пов'язаним із економічною кон'юнктурою, темпами зростання або падіння ВВП країни; 2) світова економічна криза 2008-2010 рр. мала вплив на українську економіку, зокрема на експорт продукції металургійних підприємств, що зумовило скорочення робочих місць і чисельності зайнятих; 3) не зважаючи на економічну кризу, зберігається доволі стійкий попит на інженерні спеціальності, отже, випускники технічних ВНЗ мають шанси на працевлаштування за умов готовності до відповідної конкуренції; 4) динамічна рівновага в сегменті інженерних кадрів може порушуватися через невідповідність навчальних спеціальностей новим потребам ринку, зміну компетенцій (компетентностей), яких потребує працедавець.

У дисертації розроблено власну типологію дій пошукувачів на ринку праці. Ми розрізняємо традиційні практики та інноваційні технології. До традиційних технологій пошуку роботи молодими інженерами відносяться: пошук із використанням соціального капіталу, тобто через знайомих, друзів та родичів, зв'язки у соціумі; пошук роботи з використанням традиційних інформаційних джерел та ділової іміджевої реклами організацій; публікація свого міні-резюме в газеті у рубриці «шукаю роботу»; пряме ініціативне

звернення до потенційного працедавця; пошук через звернення до державних центрів зайнятості та відвідування ярмарків вакансій; відвідини днів відкритих дверей на підприємствах і установах. До інноваційних технологій пошуку роботи молодими інженерами зараховуємо: пошук через агентства з працевлаштування, рекрутингові центри, які пропонують авторську технологію; пошук через мережу Internet за певним алгоритмом; пошук через Центр працевлаштування студентів «Імпульс»; пошук через відео-резюме; пошук через скайп-співбесіди.

Запропоновано дві моделі працевлаштування: перша – моделює дії пошукувача, друга – є інноваційною пропозицією для роботи центрів працевлаштування. Узагальнена модель пошуку роботи молодими інженерами на ринку праці включає три блоки: 1) покроковий алгоритм дій пошукувача; 2) етапи працевлаштування і професійної адаптації; 3) чинники, що впливають на процес працевлаштування.

Запропоновано авторські етапи пошуку роботи для молодих інженерів. Перший етап – програмування – полягає у визначенні пошукувачем роботи власної мети. Молодий інженер усвідомлює, яку роботу і на яких умовах він має шукати. Другий етап – аналіз ринкової ситуації та збір відповідної інформації. Це означає вивчення реальних потреб ринку праці, вимог працедавців у прив'язці до сектору економіки, де планується працевлаштування. Третій етап – це збір інформації щодо методів і технологій працевлаштування. На цьому етапі не зайвим є навчання, користування методичними порадами тощо. Четвертий етап – вибір тактики пошуку роботи. Зазвичай, випускники технічних ВНЗ застосовують стихійні технології пошуку роботи, проте така практика є малоефективною, тому пропонуємо застосовувати технологічні форми поведінки, серед яких доцільно виокремити традиційні та інноваційні соціальні технології. П'ятий етап – це практичні дії з використанням обраної тактики, що має привести молодого інженера, який шукає роботу, до контактів із працедавцем. Шостий етап – процес комунікації з працедавцем, який має визначити долю молодого інженера, котрий шукає роботу: або він буде працевлаштований, або потрібно починати усе з початку, можливо, переглянувши тактику дій, або він припиняє пошуки і стає «девіантом». Ми використовуємо концепт девіантності для інтерпретації позиції тих випускників, які свідомо відмовляються від обраного раніше інженерного фаху, не досягнувши мети працевлаштування. Ситуація девіації виникає через кілька обставин. По-перше, існує суспільне очікування, що молодий інженер поповнить лави обраної професії. Особливо виразно така експектація формулюється щодо тих молодих людей, які навчалися за державний кошт, тобто очікування тут набуває значення соціальної норми. По-друге, осуд не є чітко вираженим до оцінки оточення чи громадської думки. По-третє, випускник відчуває певний дисонанс, адже йдеться про втрату можливостей працевлаштуватися за фахом, що зумовило необхідність застосування додаткових технологій. Запропоновано використання нових технологічних процесів та ресурсів пошуку роботи, зокрема, електронне інформування, електронне конструювання, ретаргетинг, застосування мобільних додатків та

он-лайн аналітики. Необхідними до впровадження є інноваційні напрями інтернет-інформування пошуку роботи, а саме: через блоги, соціальні мережі, тематичні форуми, пошукові системи та сайти, купівля посилань, контекстна реклама, лінкбайтинг, RSS тощо.

У дисертації пропонується розвивати спеціалізовані мобільні додатки, що є сучасним засобом комунікації агентів ринку та пошукувачів. Зокрема, пропонуємо створення та застосування мобільних додатків для телефонів, планшетів тощо, що уможлиблює доступ до інформації про вакансії в будь-якому місці, де є інтернет-покриття, молодим інженерам, які шукають роботу.

Дані мобільні додатки націлені на допомогу молодим інженерам більш швидко й ефективно шукати необхідні вакансії та моніторити їх у розділах цих додатків. Розширений варіант побудови мобільного додатку для пошуку роботи запропоновано для вжитку великими агенціями, які надають послуги з пошуку роботи. Мова йде про агенції з територіальними підрозділами в різних областях України. Структура такого додатку подібна до структури сайту, а модуль пошуку знаходиться серед інших (у вкладці наявні вакансії). Для невеликих агентств пропонується спрощена лінійна структура мобільного додатку з відгалуженням, що є контрольованою структурою. Тобто відвідувач послідовно переходить із однієї сторінки на іншу.

Отже, ситуація, яка на сьогодні склалася на ринку праці, вимагає застосування новітніх технологій пошуку роботи, що дасть змогу забезпечити ринок висококваліфікованими кадрами та оптимізувати пошук роботи за обраною спеціальністю випускникам вищих навчальних закладів технічного профілю.

ВИСНОВКИ

У висновках дисертаційної роботи формулюються основні результати, отримані на основі узагальнення теоретичних підходів та аналізу результатів емпіричних досліджень.

Визначено сутність ринку праці молодих спеціалістів на основі аналізу наукових джерел за обраною темою. Встановлено, що ринок праці молодих інженерів – це підсистема ринку праці молодих спеціалістів, яка охоплює відносини випускника технічного ВНЗ, як пошукувача роботи, і його потенційного працедавця – пошукувача найманих працівників інженерних спеціальностей. Ринок праці молодих спеціалістів – це комплекс соціально-економічних відносин, суб'єктами яких виступають, по-перше, випускники ВНЗ – спеціалісти у різних галузях господарства, як фахово підготовлена частина молоді; по-друге, підприємства, як місце затребуваності отриманих професійних знань, умінь і навичок молодих спеціалістів; по-третє, держава, як посередник трудових відносин, гарант дотримання трудових зобов'язань сторін і соціальної захищеності суб'єктів цього ринку. Неоднорідність молодих спеціалістів як соціально-демографічної групи передбачає виокремлення на ринку праці молодих спеціалістів окремих сегментів, які мають свої специфічні особливості.

Здійснено теоретико-соціологічну інтерпретацію ринку праці молодих інженерів, використовуючи теорію соціального поля П. Бурдьє, яка є певним чином «комплементарною» для аналізу та моделювання такого явища, як ринок праці. Зокрема, ринок праці розглядається як специфічне соціальне поле. Його наповнюють певні агенти, практики, відносини, конфлікти, правила. В центрі дослідницької моделі фігурують наступні агенти: випускники ВНЗ технічного профілю; працедавці, що зацікавлені у поповненні кадрового складу своїх підприємств; посередники (агенції з найму, державна служба зайнятості тощо). Науково-навчальною базою, яка формує професійні знання, навички, світогляд майбутніх спеціалістів, є ВНЗ.

Для глибшого розуміння поведінки та дій молодих інженерів на ринку праці було реалізовано низку соціологічних досліджень, зокрема: 1) опитані студенти старших курсів НТУ ХПІ за формалізованою анкетною; 2) через півтора року респондентів опитано повторно, проведені глибинні інтерв'ю. В результаті аналізу встановлено, що студентам притаманний доволі високий рівень задоволеності обраним інженерним фахом. У респондентів спостерігалось відносно високе відчуття готовності до практичної діяльності. Переважаючою тенденцією є налаштованість випускників працювати за обраним фахом. Випускники досить високо оцінили рівень власної теоретичної підготовки. Що стосується практичної підготовки, ситуація є прямо протилежною. Очевидно, рівень практичної підготовки може бути негативним фактором, з точки зору шансів майбутнього працевлаштування та власного бажання перетворитися на «девіанта». Доволі високо випускники оцінили власні практичні навички з використання інформаційних програм, якими повинні володіти сучасні інженери. Жоден із опитуваних не мав на момент проведення дослідження планів щодо відкриття власної справи. Це можна пояснити кількома причинами: специфіка отриманої спеціальності; відсутність бажання нести відповідальність та ризикувати; відсутність бізнес-навичок; матеріальна неспроможність (відсутність стартового капіталу); можливо, занижена самооцінка (відсутність віри у власні сили). Переважна більшість випускників позитивно дивляться на можливість працевлаштування, хоча чіткого уявлення щодо дій на ринку праці та джерел отримання інформації дослідження не зафіксувало. Аналіз даних першого етапу емпіричного дослідження схиляє до думки, що випускники з притаманним на загал молодим людям оптимізмом більш-менш впевнено дивляться на власну долю в умовах ринку праці, мають деякі завищені уявлення щодо якості академічної підготовленості до праці за фахом.

Опитування молодих інженерів показало, що очікування випускників щодо майбутнього працевлаштування справдилися лише частково. За результатами дослідження, більша частина респондентів зіткнулася з перешкодами при пошуку роботи. Жоден із опитуваних не зазначив, що легко знайшов роботу за фахом. Стосовно методів отримання інформації щодо вакансій, найбільш дієвим виявилася мережа Інтернет, ЗМІ та рекламні видання. Щодо часу, витраченого на працевлаштування, виявлено, що більшість працюючих респондентів були у пошуках досить довго. Як і очікувалося, різні працедавці та фірми пропонують неоднакові умови щодо заробітку, графіку

роботи, можливостей саморозвитку та кар'єри. Аналіз глибинних інтерв'ю і дані кількісного опитування дають підстави застосувати метафору «холодного душу» через який проходить переважна більшість випускників у перші місяці перебування на ринку праці. Вони усвідомлюють принаймні три речі: працедавці можуть застосовувати власні критерії добору кадрів, які не зовсім співпадають з тим, до чого готувала вища школа; є суттєві пробіли у підготовці через структурну невідповідність навчальних програм вимогам виробництва та стану технічного прогресу; відсутність специфічних знань і навичок пошуку роботи та розуміння перших кроків на ринку праці, які ведуть до обраної мети.

У дисертації обґрунтовано методологію побудови інноваційних технологій працевлаштування молодих інженерів із використанням соціально-технологічного підходу. Запропоновано дві моделі працевлаштування: перша – моделює дії пошукувача, друга – є інноваційною пропозицією для роботи центрів працевлаштування. У рамках першої моделі запропоновано власну етапізацію пошуку роботи для молодих інженерів. Щодо другої моделі, то в дисертації пропонується розвивати спеціалізовані мобільні додатки, які є сучасним засобом оперативного і мобільного інформування пошукувачів та комунікації агентів ринку (молодих інженерів і посередників). Зокрема, запропоновано створення та застосування мобільних додатків, що уможлиблює доступ до інформації про вакансії в будь-якому місці, де є інтернет-покриття. Розроблений додаток сприятиме більш швидкому й оптимальному пошуку роботи молодими інженерами, налагоджуватиме комунікацію між пошукувачами роботи та працедавцями, сприятиме економії часу.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті, опубліковані у фахових виданнях:

1. Садовська А. О. Молоді інженери на ринку праці в умовах сучасної України. *Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України.: Науковий збірник.* Київ, 2013. №4. С. 6–11.
2. Садовська А. О. Ринок праці і ринок праці молодих спеціалістів як об'єкт наукових досліджень (історична ретроспектива). *Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України.: Науковий збірник.* Київ, 2014. №2. С. 33–38.
3. Садовська А. О. Професійне самовизначення студентів-випускників технічного ВНЗ як факт свідомості і поведінки людини на ринку праці (за даними емпіричного дослідження). *Вісник Харківського Національного університету внутрішніх справ: Збірник наукових праць.* Харків, 2014. №3 (66). С. 241–247.
4. Садовська А.О. Перші кроки на ринку праці України молодих інженерів за даними емпірико-соціологічного дослідження. *Вісник Львівського Університету: Збірник наукових праць Львівський національний університет імені Івана Франка. Серія «Соціологія».* Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2015. №9. С. 200 – 208.

5. Садовська А. О. Модель пошуку роботи молодими інженерами на ринку праці України. *Вісник Львівського університету (Серія соціологічна)*. Львів, 2016. С. 32–57.

6. Садовська А.О. Механізм удосконалення пошуку роботи молодими інженерами на ринку праці України за своєю професією. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ»: Збірник наукових праць Харківського національного університету «Харківський політехнічний інститут»*. Харків, 2016. № 3. С.177 – 190.

Статті, опубліковані у закордонних виданнях:

7. Sadovskaya A. Analysis of the market of labor young specialists by means of applied sociology. *The journal is registered and published in Czech Republic Scientific discussion*, 2017. Vol 1, NO 9.

Публікації в інших наукових виданнях:

8. Садовська А. О. Поведінка молодих інженерів на ринку праці. *Тези доповідей XX міжнародної науково-практичної конференції «Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я» (MicroCAD – 2013)*. Харків: НТУ «ХПІ», 2013. С. 262.

9. Садовська А.О. Проблеми працевлаштування випускників України. *Матеріали VI міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми соціально-економічного розвитку підприємств»*. Харків: НТУ «ХПІ», 2013. С. 56.

10. Садовська А. О. Що є «норма» і «відхилення» на ринку праці молодих спеціалістів. *Тези доповідей II Конгрес соціологічної асоціації України*. Харків, 2013. С.262–263.

11. Садовская А. О. Профессиональные планы и эмиграционные настроения молодых специалистов технических специальностей. Научная дискуссия: Вопросы социологии, политологии, философии, истории: *Сборник статей по материалам XXV международной заочной научно-практической конференции*. Москва, 2014. №4 (25). С.83–89.

12. Садовська А. О. Основні тенденції інженерно-технічних професій на ринку праці України. *Міжнародна науково–практична конференція «Перспективи розвитку науково-практичних досліджень у сфері гуманітарних та суспільних наук»*. Київ, 2014. С. 148–152.

13. Садовська А. О. Адаптація молоді на першому робочому місці в промисловому комплексі. *Проблеми соціально-економічного розвитку підприємств: матеріали VII міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 29-30 жовтня 2014 р.)*. Харків: Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», 2014. С. 188.

14. Садовська А. О. Первинна професійна орієнтація молоді на ринку праці України (за даними соціологічного дослідження). *Матеріали*

міжнародної науково-практичної конференції «Пріоритетні напрями розвитку суспільних наук у XXI столітті». Херсон, 2015. С. 136–140.

15. Садовська А.О. Доля випускників ВНЗ Інженерно-технічного профілю на ринку праці України. *Збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції «Фактори та умови модернізації предмету досліджень представників суспільних наук»*. Дніпропетровськ, 5-6 червня 2015р. С. 53–56.

16. Садовська А.О. Інноваційна модель взаємодії агентів на ринку праці України. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Історичні, соціологічні, політологічні науки: Історія, сучасний стан та перспективи досліджень»*. Херсон, 2016. С.79–84.

17. Садовська А.О. Існуючі практики пошуку роботи молодими спеціалістами – випускниками технічних ВНЗ. *International scientific-practical conference. Actual questions and problems of development of social sciences: Conference Proceedings*. Kielce: Holy Cross University. June 28-30, 2016, P. 72–76.

18. Садовська А.О. Теоретико соціологічна інтерпретація ринку праці молодих спеціалістів технічного профілю. *Матеріали всеукраїнської науково – практичної конференції «Актуальні питання, відкриття та досягнення в галузі суспільних наук»*. Запоріжжя, 2017. С. 51–57.

19. Sadovskaya A. The first steps in the labour market of young engineers according to empirical-sociological research. *Urgent Issue of Education and Science in the Context of Globalization. Collection of Conference Papers of International Scientific-Practical Conference*. London, 2015. P. 10–14.

АНОТАЦІЯ

Садовська А. О. Молоді інженери на ринку праці в умовах сучасної України. – Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата соціологічних наук за спеціальністю 22.00.04 – спеціальні та галузеві соціології. – Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2017.

У дисертаційній роботі розроблено та обґрунтовано теоретичні, методичні і практичні засади пошуку роботи молодими інженерами на ринку праці. теоретично обґрунтовано комплекс інноваційних моделей працевлаштування молодих інженерів з урахуванням умов сучасного ринку праці України, які включають низку послідовних етапів, що сполучають дії пошукувачів і працедавців, і можуть розглядатися як спеціальні соціальні технології, спрямовані на оптимізацію ринку випускників ВНЗ технічного профілю. Розроблено типологію соціальних практик, що відображають методи пошуку роботи молодими інженерами, де типологічними одиницями є: використання неформальних соціальних мереж, неформальний індивідуальний пошук, пошук за участі формалізованих посередників, неформальний пошук 2-х типів (одночасне використання соціальних мереж (допомоги друзів і / або родичів) і неформального індивідуального пошуку (ЗМІ та / або підприємства) та «комплексні» стратегії.

Також в роботі удосконалено алгоритм дій пошукувача у процесі роботи з

Інтернет-ресурсами під час он-лайн вибору вакансії; поняття ринку праці молодих інженерів із залученням теорії соціального поля, що в роботі визначається як окремий сегмент ринку праці молодих спеціалістів, який включає специфічних агентів: з одного боку, випускників вищих навчальних закладів технічного профілю, котрі впродовж трьох років докладають зусиль аби зберегти професійний статус та працевлаштуватися за спеціальністю, а з іншого, – працедавців, які згодні прийняти на конкурсних умовах молодих спеціалістів за відповідними спеціальностями.

У роботі набули подальшого розвитку уявлення щодо девіантної поведінки на ринку праці молодих спеціалістів, зокрема, як відхиляюча трактується поведінка тих категорій осіб, які умовно вийшли на ринок праці з сегменту молодих інженерів і не бажають шукати роботу за інженерною професією. Розглянуто й удосконалено найбільш поширені технології пошуку роботи молодими інженерами.

Ключові слова: молоді інженери, ринок праці, соціальні технології, технології пошуку роботи.

АННОТАЦІЯ

Садовская А. А. Молодые инженеры на рынке труда в условиях современной Украины. – Рукопись. Диссертация на соискание ученой степени кандидата социологических наук по специальности 22.00.04 – специальные и отраслевые социологии. – Львовский национальный университет имени Ивана Франко. Львов, 2017.

В диссертационной работе разработаны и обоснованы теоретические, методические и практические основы поиска работы молодыми инженерами на рынке труда. В работе теоретически обоснован комплекс инновационных моделей трудоустройства молодых инженеров с учетом условий современного рынка труда Украины, которые включают ряд последовательных этапов, соединяющих действия соискателей и работодателей, и могут рассматриваться как специальные социальные технологии, направленные на оптимизацию рынка выпускников вузов технического профиля. Разработана типология социальных практик, которые отражают методы поиска работы молодыми инженерами, где типологическими единицами являются: использование неформальных социальных сетей, неформальный индивидуальный поиск, поиск с участием формализованных посредников, неформальный поиск 2-х типов (одновременное использование социальных сетей (помощи друзей и / или родственников) и неформального индивидуального поиска (СМИ и / или предприятия) и «комплексные» стратегии.

Также в работе усовершенствован алгоритм действий соискателя в процессе работы с Интернет-ресурсами во время он-лайн выбора вакансии. Понятие рынка труда молодых инженеров с привлечением теории социального поля, в работе определяется как отдельный сегмент рынка труда молодых специалистов, который включает специфических агентов: с одной стороны,

выпускников высших учебных заведений технического профиля, а с другой, – работодателей, которые согласны принять на конкурсных условиях молодых специалистов по соответствующим специальностям.

В работе получили развитие представления о девиантном поведении на рынке труда молодых специалистов. В частности, как отклоняющееся трактуется поведение категорий лиц, которые условно вышли на рынок труда из сегмента молодых инженеров и не желают искать работу за инженерной профессией. Нашли развитие также наиболее распространенные технологии поиска работы молодыми инженерами.

Ключевые слова: молодые инженеры, рынок труда, социальные технологии, технологии поиска работы.

SUMMARY

Sadovska A. O. Young engineers in the labor market in modern Ukraine. – Manuscript. This is for a Candidate's degree in sociological sciences on a speciality 22.00.04 – special and branch sociologies. – Ivan Franko National University of Lviv. Lviv, 2017.

Chapter I "Theoretical and methodological foundations of the labor market research of Ukraine" summarized the history and main directions of the research of the labor market in general and the labor market of young specialists, in particular, the definition of the labor market of young specialists and the social development of personality in the labor market of young specialists of technical profile is proposed. In chapter 2 "Analysis of the labor market of young specialists through means of empirical sociology" by means of an empirical study, the attitudes and expectations of graduate students of technical higher education institutions regarding the future employment and the situation of young engineers in the Ukrainian labor market are considered, as well as the author's model of effective employment is developed. In chapter 3 "Technology of employment of young engineers in the chosen specialty" the methodological aspects of the introduction of social technologies in the labor market of young engineers are considered, with the help of which, in particular, it is possible to optimize the process of finding the first workplace, both for a young engineer and for intermediaries in the labor market. . The data of empirical research gave grounds to develop an author's model of search of the first place of work in the technical specialty after graduation.

The employment of young engineers in the labor market in Ukraine remains a poorly researched topic, therefore, the sociological approach may contribute to solving the problem, which is defined above in terms of optimization of market mechanisms and procedures for the employment of graduates of higher educational institutions of technical profile.

In the dissertation is outlined theoretical generalizations and proposed new solutions to the scientific problem of finding work of young engineers in the labor market of Ukraine.

As a result of the analysis of scientific sources in the dissertation is revealed the labor market of young specialists. It has also been established that in the frame

work of the sociological approach, the modern view of the labor market requires a revision of the conditions for entry of graduates to higher educational institutions at the state level in order to accommodate the number of places in higher educational institutions in the so-called "prestigious specialties" and popularize the receipt of other professions whose specialists have shortcomings.

On the basis of empirical research the methodology and methodology of studying the movement of young specialists in the Ukrainian labor market is presented.

An analysis of sociological research on the results of the employment of graduates of the NTU "KhPI" revealed the relationship between the reluctance to work on the engineering and technical profile and the university's dissatisfaction.

The analysis of existing job search technologies conducted in the work has revealed the traditional and innovative ways to find work. As a result, for the first time a typology of topical social practices has been developed that reflects the methods of finding work for young engineers, where typological units are: the use of informal social networks, informal individual search, search with the participation of formal mediators, informal search of 2 types (simultaneous use of social networks - Assistance to friends, relatives, and informal individual searches - mass media, enterprises), "integrated" strategies.

The factors influencing the level of employment of specialist graduates of technical universities are also revealed.

Among the main factors are labor legislation and its changes, economic factors, changes in the form of ownership, internal and external migration, socio-political factors, legal factors, education level, occupational requirements and demographic situation in the country, scientific and technological progress, development of competition, the dynamics of the regional economy, the placement of production, the direction of social policy, etc.

In addition, there are factors that affect the need of graduate technical universities, including psychological, political, motivational, social, national and cultural.

For the first time the theoretical basis of the innovative models complex of employment of young engineers taking into account the conditions of the modern labor market of Ukraine, which includes a series of successive stages combining the actions of job seekers and employers, can be considered and can be considered as special social technologies aimed at optimization of the market of higher educational institutions graduates of a technical profile.

For the first time a model (technology) for finding work of young engineers on the Ukrainian labor market is proposed, which involves the use of five types of job search, namely: informal social networks; Informal individual search; formal intermediaries; informal search of 2 types; "comprehensive" strategies.

The model of job search of young engineers on the Ukrainian labor market has been constructed, which consists of the stages of job search, professional and social adaptation, as well as factors influencing employment.

In addition, the algorithm of the search engine's actions in the process of working with Internet resources during the online selection of vacancies has been

improved. Also, the notion of the labor market of young engineers with the involvement of the theory of social field, which is defined as a separate segment of the labor market of young specialists, has been improved, which includes specific agents: on the one hand, graduates of higher educational institutions of the technical profile, which, during the three years, make efforts to maintain professional status and employment of a specialty, and on the other - employers who agree to take on a competitive basis young specialists in the relevant specialties.

Within the framework of the work, further development of the concept of deviant behavior in the labor market of young specialists has been further developed, in particular, as the rejecting interpretation of those categories behavior of persons who have entered into the labor market from the segment of young engineers and are reluctant to seek work in the engineering profession; the typology of the most commonly used technology for job search by young engineers.

The findings and results obtained in the course of the study provided an opportunity to confirm the hypothesis laid down in its basis, and their comprehensive synthesis, in turn, provides options for making a number of proposals that, in our opinion, have not only theoretical but also practical significance.

The practical significance of the results obtained is that the theoretical positions, conclusions and recommendations developed by the author and proposed in the dissertation can be used to improve the employment of young engineers in the Ukrainian labor market. The practical significance of the dissertation research is determined by the content of the proposed social technology in the form of models of activity of the subjects of the labor market. The proposed model describes the process of the formation of supply and demand for young engineers in the labor market (market conjuncture), starting with the scientific and educational base - universities, trained future professionals and ending with the place of employment in industrial enterprises seeking workforce under the influence of political processes and changes in the economic conjuncture, which is formed at a certain time in the labor market. This technology can be used as separate graduates of higher educational institutions, as well as intermediaries in the labor market.

Key words: young engineers, labor market, social technology, job search technology.